

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

PRŮVODCE SOCIÁLNÍM POHŘBEM

Často kladené otázky obcí v roli vypravitele pohřbu

Obsah

Dotazy a odpovědi _____	4
Příloha I: Citace ustanovení § 5 zákona o pohřbnictví _____	19
Příloha II: Vyhláška č. 277/2017 Sb., o postupu obce při zajištění slušného pohřbení _____	21

Úvodní slovo ministryně pro místní rozvoj

Tato metodická pomůcka je určena Vám, kteří se zabýváte agendou sociálních pohřbů a záležitostmi spojenými s uplatněním nároku k úhradě nákladů na jejich vypravení. Jako vypravitelé pohřbů nemajetných zůstavitelů máte povinnost tyto náhrady požadovat od Ministerstva pro místní rozvoj. Nezřídká musíte komunikovat s dědici a požadovat refundaci nákladů na pohřbení a zřízení hrobového místa po nich.

Problematika obecních pohřbů nabývá v posledních letech na významu, vždyť od roku 2007 se jejich počet zvýšil na desetinásobek. Na tuto situaci pochopitelně reagovalo Ministerstvo pro místní rozvoj, a to návrhem na koncepční novelu zákona o pohřbnictví, která od 1. září 2017 převedla pohřbívací povinnost obce do přenesené působnosti.

Ministerstvo pro místní rozvoj rovněž vydalo prováděcí vyhlášku o postupu obce při zajištění slušného pohřbení a v neposlední řadě navýšilo roční příspěvek obcím na výkon státní správy o 27 milionů korun. Přestože se na danou oblast podařilo vyčlenit přiměřené množství finančních prostředků, doufám, že vzrůstající trend pohřbů vypravených obcemi nebude nadále pokračovat. Pohřbít příbuzného by mělo zůstat běžnou součástí rodinného života.

Za Ministerstvo pro místní rozvoj děláme vše pro to, aby sociálních pohřbů bylo co nejméně, ale zároveň aby byly důstojné. V povědomí lidí nesmí obcí vypravený sociální pohřeb znamenat synonymum pro anonymitu rozptylových louček. Vždy musí být přihlédnuto k vůli zemřelého, je-li známa, rozhodně však k místním zvyklostem.

Chtěla bych touto cestou poděkovat Vám všem, kteří se podílíte na výkonu pohřbívací povinnosti jménem státu, za Vaši obětavou a prospěšnou činnost.

Klára Dostálová,
ministryně pro místní rozvoj

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Klára Dostálová', written in a cursive style.

1. Jak požádat Ministerstvo pro místní rozvoj o úhradu nákladů na sociální pohřeb?

Dědicové mají zákonnou povinnost uhradit obci veškeré náklady na slušné pohřbení zůstavitele a opatření jeho hrobového místa podle místních zvyklostí. Není-li jich, Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) může účelně vynaložené náklady uhradit pouze na základě elektronicky podané žádosti obce prostřednictvím datové schránky MMR (ID 26iaava), s uvedením jména a data narození zemřelého, k níž připojí naskenované neověřené kopie:

- ✓ *smluv o zajištění slušného pohřbení podle místních zvyklostí (smlouva rámcová nebo konkrétní, a dále smlouvy nájemní k hrobovému místu, popřípadě k provedení rozptylu či vsypu dle konkrétního řádu pohřebiště)*
- ✓ *faktur vystavených na základě předchozího bodu (včetně hrobové/epitafní desky)*
- ✓ *dokladu o pohřbení (žehem – vystaví provozovatel krematoria; do země – vystaví provozovatel pohřebiště)*
- ✓ *výpisu ze hřbitovní knihy o uložení urny do hrobu nebo rozptylu či vsypu včetně adresy hřbitova*
- ✓ *rozhodnutí soudu o zastavení řízení o pozůstalosti, nebo výroku notáře o zastavení řízení o pozůstalosti*

Nedílnou náležitostí žádosti je dále uvedení **čísla bankovního účtu obce vedeného u ČNB**. V případě kumulace více osob pohřbených obcí žádáme o podání pouze jedné žádosti pod jedním číslem jednacím. Hromadné žádosti obcím doporučujeme, významně se tím zkrátí doba pro vyřízení. Avízo o úhradě platby se jmény všech pohřbených bude zasláno na uvedený e-mail obce. Pokud obec některé úkony sociálního pohřbu zajišťuje svépomocí (typicky: zaměstnanec obce přenese urnu na hřbitov a uloží ji do kolumbária), má právo na úhradu i těchto účelně vynaložených nákladů, a to na základě uvedeného vyúčtování těchto nákladů v žádosti.

Má-li obec vypravující sociální pohřeb jako provozovatel pohřebiště jakýkoli příjem z opatření hrobového místa pro daný pohřeb, žádáme o doložení takového příjmu výpisem z jejího rozpočtového paragrafu 3632, nejčastěji z rozpočtové položky 2131 – „Příjmy z pronájmu pozemků“.

MMR žádá obce, aby v příloze zasílaly také kopii řádu provozovatele pohřební služby, který zajistil sociální pohřeb (jedná se o novou zákonnou povinnost provozovatele pohřební služby předložit provozní řád vypraviteli pohřbu, a to od 1. 9. 2018).

2. Je úhrada nákladů na sociální pohřeb dotací?

Úhrada nákladů na sociální pohřeb je ze strany MMR chápána jako peněžní prostředek státního rozpočtu poskytnutý obcím zpětně na stanovený účel, který nepodléhá finančnímu vypořádání jako dotace nebo návratné finanční výpomoci podle zákona o rozpočtových pravidlech¹.

Podle druhového třídění rozpočtové skladby jde o poskytnuté neinvestiční náhrady za pohřby zesnulých, o které se nemá kdo postarat, a to z rozpočtové položky 5192 bod 5. Z této rozpočtové položky jsou v obdobném režimu poskytovány náhrady různým subjektům a osobám například za vysazení meliorační a zpevňující dřeviny, činnost k předcházení nebezpečí lavin, činnost k ochraně před vznikem a šířením infekčních onemocnění a k omezení jejich výskytu či za odevzdání nepoužitelných léčiv a jejich odstraňování.

Obec není povinna vytvářet přehled o čerpání a použití prostředků MMR na sociální pohřby. Na druhé straně je obec povinna vracet MMR **na účet ČNB číslo 629001/0710** jakýkoli peněžní prostředek, který jí byl dobrovolně uhrazen pozůstalými, i když s určitou časovou prodlevou. Jako variabilní symbol platby je nutno uvést rodné číslo pohřbeného a do poznámky jeho jméno.

¹) zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech

3. Proč zpracování žádosti obce o refundaci účelně vynaložených nákladů za slušné pohřbení na MMR není vázáno správní lhůtou 60 dnů?

Kontrola věcné správnosti probíhá ze strany MMR bez zbytečného odkladu. Tento administrativní proces spočívá v ověření dodržování povinností stanovených zákonem o pohřebnictví² ve znění platném ke dni úmrtí osoby, jíž byl sociální pohřeb vypraven.

Primárně se MMR zaměřuje na doložení všech povinných příloh, které jsou po obcích požadovány. MMR neuhradí ty náklady na pohřeb, které odporují zákonu (typicky: náklady na převoz na pitvu nebo z pitvy do místa pohřbení, přechodné uložení těla zemřelého v Ústavu soudního lékařství kvůli zákazu pohřbení) nebo nejsou obecně považovány za účelné (květinová výzdoba, věnce, stuhy, šerpa na kříž, svíce, hudba, řečník apod.). Neúčelné náklady na pohřeb obec uhradí z obecního rozpočtu, pokud je sama objednala.

Sekundárně se na MMR zpětně dozorují i činnosti provozovatelů pohřebních služeb, krematorií a veřejných pohřebišť, kteří pro obec na základě objednávky pohřeb obstarávali.

Pro kladné vyřízení žádosti je nezbytné, aby objednávka obce byla písemná a obsahovala pro pohřební službu položky stanovené ve vyhlášce MMR o postupu obce při zajištění slušného pohřbení³.

Obec, ani jakožto účastníka soukromoprávního vztahu, nelze vyjmout z požadavků kladených na správu věcí veřejných. Jako veřejnoprávní korporace pohřbívá jménem státu, a proto má při nakládání se svým majetkem určité zvláštní povinnosti vyplývající z jejího postavení jakožto subjektu veřejného práva. Proto i zde platí, že hospodaření s majetkem obce musí být maximálně průhledné, účelné a veřejnosti přístupné.

Základní povinnosti, které musejí obce při disponování se svěřeným majetkem splnit, jsou stanoveny především v zákoně o obcích⁴.

²) zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví

³) § 4 vyhlášky č. 277/2017 Sb., o postupu obce při zajištění slušného pohřbení (viz příloha II)

⁴) zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

4. V jakém případě může občan požádat o zajištění sociálního pohřbu a jak se zaměstnanec obce o tělu zemřelého dozví?

Pozůstalí o sociální pohřeb nežádají. Zákon o pohřebnictví⁵ stanoví povinnost obcí zajistit pohřbení, pokud nikdo jiný ve lhůtě 96 hodin od oznámení úmrtí pohřbení nesjednal a anatomický ústav o lidské pozůstatky neprojevil zájem.

Z toho na jednu stranu vyplývá, že k zajištění pohřbení obcí se nevyžaduje souhlas osob blízkých zemřelému, na druhou stranu to však předpokládá, že obec nenalezla jiného vhodného vypravitele pohřbu (např. osobu blízkou z informačního systému evidence obyvatel nebo pohřební spolek). Blízcí pozůstalí mají právo o pohřbu rozhodnout, pokud tak neučinil zemřelý za svého života. Obec má povinnost v samostatné působnosti o smutečním obřadu rozhodnout, a to pouze v případě, má-li od Policie ČR potvrzeno, že nežije nikdo z rodiny ani žádná osoba blízká (typicky: u člověka bez zjištěné totožnosti).

Provozovatel zařízení pro přechodné uložení lidských pozůstatků nahlásí obci, ve které se konala prohlídka těla lékařem, marné uplynutí lhůty 96 hodin. Příslušná obec po obdržení listu o prohlídce zemřelého od provozovatele chladicího a mrazicího zařízení ověří, že lékař prohlížející tělo a Policie ČR udělali pro vyhledání a oznámení úmrtí osobám blízkým vše, co bylo v jejich silách a že lhůta 96 hodin uběhla nejen od uložení těla do chladicího nebo mrazicího zařízení, ale také od oznámení úmrtí osobě blízké, jak požaduje zákon o pohřebnictví.

Obec může od oznámení úmrtí zajistit pohřbení okamžitě, protože podle zákona o pohřebnictví⁶ musí lhůta 96 hodin vždy uběhnout již před oznámením úmrtí obci. Musí si však nejprve ověřit, zda lidské pozůstatky byly lékařem prohlédnuty skutečně na jejím území. Pokud byly Policií ČR nalezeny osoby blízké, musí být obec informována o jejich jménu a příjmení s uvedením kontaktní adresy, data a času, kdy jim bylo úmrtí oznámeno.

V případě zájmu univerzitní vysoké školy, která provádí anatomické pitvy a požádá o využití opuštěných lidských pozůstatků pro potřeby lékařské vědy a výzkumu nebo k výukovým účelům, musí obec ověřit, zda tato škola zajistila informovaný souhlas osoby blízké k zemřelému s anatomickou pitvou.

⁵) § 5 odst. 1 zákona o pohřebnictví (viz příloha I)

⁶) § 5 odst. 6 zákona o pohřebnictví (viz příloha I) Jak se zaměstnanec obce o tělu zemřelého dozví?

5. Jaký je postup v případě opuštěného zemřelého cizince na území ČR?

Lidské pozůstatky státního příslušníka cizího státu se nesmějí zpopelnit, nýbrž se pohřbí do hrobu nebo do hrobky na veřejném pohřebišti. Pokud na zpopelnění obec trvá, po uplynutí lhůty 96 hodin od oznámení úmrtí osobě blízké a po obdržení listu o prohlídce zemřelého kontaktuje příslušnou matriku podle místa úmrtí osoby, aby požádala zastupitelský úřad o povolení zpopelnění v ČR. K žádosti matriční úřad přiloží úmrtní list.

6. Co všechno musí obec v souvislosti s agendou sociálních pohřbů zajistit?

Obecní úřad musí především ověřit kroky lékaře a Policie ČR související s oznámením úmrtí a zdokumentovat je (list o prohlídce zemřelého, výpis ze zdravotnické dokumentace, vyjádření Policie ČR o předání oznámení o úmrtí osobám blízkým, přání zemřelého o způsobu pohřbení, darovací smlouva s anatomickým ústavem apod.).

Statutární orgán obce poté rozhodne o darování těla anatomickému ústavu anebo o způsobu pohřbení (do země, žehem) dle místních zvyklostí a podle vyhlášky MMR o postupu obce při zajištění slušného pohřbení. Dle doporučujících kritérií MMR (viz brožurka *Základní informace pro pozůstalé*, 2013) následně vybere provozovatele pohřební služby a s ním uzavře příkazní smlouvu o vypravení sociálního pohřbu. Součástí této smlouvy by měly být vždy alespoň ty položky, které v závislosti na způsobu pohřbení stanoví vyhláška MMR⁷.

⁷ § 4 vyhlášky č. 277/2017 Sb., o postupu obce při zajištění slušného pohřbení (viz příloha II)

7. Jak takový sociální pohřeb prakticky a konkrétně probíhá?

Sociální pohřeb je případ od případu jiný, jeho minimální náležitosti stanoví uvedená vyhláška MMR. Vyšší náklady ovlivňují nejen zvyklosti jednotlivých obcí (typicky: zvyk pohřbívat do země, rakve z tvrdého dřeva, hrobky namísto hrobů apod.), ale také délka přechodného uložení těla zemřelého v chladicím nebo mrazicím zařízení do doby nalezení osob blízkých zemřelému nebo povolení státního zástupce, jde-li o podezření ze spáchání trestného činu, či o pohřbení příslušníka cizího státu.

8. Obci jako vypraviteli pohřbu nabízí v některých případech soudní komisař po zůstaviteli „majetek nepatrné hodnoty“. Musí výši nabytého nepatrného majetku obec uvést v žádosti o refundaci pohřebních výloh u MMR a odečíst ji od svých vynaložených nákladů?

MMR nepožaduje od obcí, aby výši nabytého nepatrného majetku uváděly v žádosti o refundaci pohřebních výloh nebo si ji odečítaly od svých vynaložených nákladů na pohřbení.

Uvedená otázka se týká problematiky úhrady nákladů na pohřbení zůstavitele bez dědiců s nepatrným majetkem. Podle zákona o pohřebnictví⁸ je obec povinna doložit, že po pohřbeném zůstaviteli není dědiců, nikoli zda po pohřbeném zůstaviteli existuje nepatrný majetek a v jaké výši. Obec nemusí nepatrný majetek do svého vlastnictví vůbec nabýt a stát ji k tomu nemůže svou metodikou přimět. Náklady na pohřbení zůstavitele se mají hradit z jeho pozůstalosti, což stanoví občanský zákoník⁹, nikoli z jeho nepatrného majetku.

⁸ § 5 odst. 1 zákona o pohřebnictví (viz příloha I)

⁹ § 114 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník:

Náklady pohřbu a opatření pohřebiště se hradí z pozůstalosti. Pokud pozůstalost nestačí ke krytí nákladů toho způsobu pohřbu, jaký si zesnulý přál, musí být pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí.

9. Musíme na obcích zajistit pohřbení i mrtvě narozeného dítěte?

Obec má pohřbivací povinnost k tělu zemřelého. Tělem zemřelého je i tělo mrtvě narozeného dítěte, nikoli však tělo plodu po potratu nebo po umělém přerušení těhotenství. Tělem zemřelého se pro potřeby zákona o pohřebnictví a pro potřeby vyplnění listu o prohlídce zemřelého konkrétně rozumí „plod narozený bez známek života, jehož hmotnost je 500 g a více, nelze-li porodní hmotnost určit, narozený po dvacátém druhém dokončeném týdnu těhotenství, a nelze-li délku těhotenství určit, nejméně 25 cm dlouhý, a to od temene hlavy k patě“¹⁰. Pouze takovému plodu (mrtvě narozenému dítěti) náleží prohlídka lékařem ukončená vyplněním listu o prohlídce zemřelého a zajištění slušného pohřbení obcí. V této souvislosti vznikla potřeba zajistit důstojné zacházení i s tělem plodu potraceného živě pod hranicí tzv. viability, tedy schopnosti přežít: „plod po ukončení těhotenství, který vykazoval známky života“¹¹, proto patří pod pojem „tělo zemřelého“, nikoli pod definici „jiných lidských pozůstatků“. Těmto lidským pozůstatkům musí být zajištěna stejná pieta a důstojnost jako živě narozeným dětem zemřelým bezprostředně po porodu.

10. Jak bude posuzována situace u obcí, které jsou vlastníky a provozovateli veřejných pohřebišť, když z povahy věci samé nemůže de facto vzniknout smluvní vztah, v němž by obec vystupovala současně jako pronajímatel nemovitosti i jako její nájemce?

K otázce účelně vynaložených nákladů u položky „nájem hrobového místa“ je možné obecně uvést, že náhrada nákladů u této položky bude moci být obcí u MMR úspěšně uplatněna v závislosti na tom, zda obec náklady na tuto položku vynaloží, či nikoli. U obcí, které jsou vlastníky a provozovateli veřejných pohřebišť, na kterých bude tělo zemřelého pohřbeno, zpravidla nevznikne nájemní vztah, a tedy ani náklad na nájem hrobového místa. Vyhláška MMR¹² stanoví, že součástí slušného pohřbení zehem má být vždy uložení popela do hrobového místa, včetně rozptylové louky, ke které nájemní smlouva nemůže být nikdy vystavena (nejedná se o hrob ani hrobku). Rozptylové hrobové místo nemusí být tudíž vždy doloženo nájemní smlouvou. MMR vyžaduje doklad o rozptylu a o zřízení hrobové/epitafní desky u loučky rozptylu.

¹⁰) Příloha k vyhlášce č. 297/2012 Sb., o listu o prohlídce zemřelého, nečíslovaná poznámka

¹¹) § 30 odst. 2 zákona o pohřebnictví:

Pokud se v tomto zákoně požaduje předložení listu o prohlídce zemřelého, nahrazuje jej u těla plodu po ukončení těhotenství, které vykazovalo známky života, identifikace obdobná identifikaci jiných lidských pozůstatků.

¹²) § 4 odst. 2 písm. g) vyhlášky č. 277/2017 Sb., o postupu obce při zajištění slušného pohřbení (viz příloha II)

11. Jakým způsobem bude MMR postupovat při náhradě účelně vynaložených nákladů, jejichž některá povinná dílčí položková část nemohla být obcí fakticky realizována, a tedy ani doložena?

Pokud některá povinná dílčí položková část nemohla být obcí fakticky realizována, nebude obec žádat úhradu za tuto položku po MMR. Nemusí jít jen o absenci nájemní smlouvy k hrobovému místu, ale i například o otázku nepoužití transportního vaku, vložky do konečné rakve nebo vynechání úpravy těla zemřelého – vše z objektivního důvodu (typicky: vak ani vložka nebyly použity, protože tělo zemřelého nebylo pohřbíváno ve značném stádiu rozkladu, nebo případně tělo zemřelého nebylo možné upravit z důvodu nákazy nebezpečnou nemocí). Z tohoto důvodu bude MMR postupovat při náhradě účelně vynaložených nákladů i při posuzování toho, zda došlo ke slušnému pohřbení, zásadně individuálně a s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu.

Povinné položky za každých okolností nezávisle na způsobu pohřbení jsou pouze tyto:

- ✓ *odměna pro provozovatele pohřební služby (nejedná se o odměnu „rozpuštěnou“ do jednotlivých položek v rámci konkrétního pohřbení, ale o samostatnou výši stanovenou příkazcem pro příkazníka)*
- ✓ *konečná rakev (celodřevěná nebo dle ČSN Rakve 49 3160)*
- ✓ *rubáš (není-li oblečení do rubáše možné, je tělo rubášem důstojně zahaleno)*
- ✓ *uložení těla zemřelého do rakve*
- ✓ *manipulace s rakví (včetně přenesení nebo převezení rakve na veřejné pohřebišť či do krematoria)*
- ✓ *opatření hrobového místa (nájemní smlouva, nebo jednorázový poplatek za uložení urny či za rozptyl, úprava hrobu po slehnutí rovu, zaspárování hrobky, úprava hrobky pro ukládání uren apod.)*

Povinné položky za každých okolností v případě pohřbení do země jsou dále tyto:

- ✓ *hrobnické práce*
- ✓ *nájem hrobového místa na dobu tleci*

Povinné položky za každých okolností v případě pohřbení žehem jsou dále tyto:

- ✓ *kremace*
- ✓ *urna*
- ✓ *uložení popela do pevně uzavíratelné urny s označením*
- ✓ *manipulace s urnou (včetně přenesení nebo převození urny s lidskými ostatky na veřejné pohřebiště)*

Uzavření příkazní smlouvy s provozovatelem pohřební služby dle vyhlášky je podmínkou proplacení nákladů pohřbu, nikoli podrobná faktura provozovatele pohřební služby po jednotlivých položkách dle příkazní smlouvy. Faktury provozovatelů pohřebních služeb jsou předmětem dozoru finančních úřadů, které v souladu s cenovým výměrem Ministerstva financí kontrolují věcnou regulaci cen pohřebního zboží a služeb v rámci sociálních pohřbů.

12. Jakým způsobem a při předložení kterých dokladů či podkladů může obec uplatnit nájemné jako dílčí část nároku (pohledávky) v případě zemřelého bez dědiců u MMR, když dílčí náklad nájemného povinně stanovený vyhláškou MMR nemohl být z objektivních důvodů vynaložen?

Náhradu nákladů lze uplatnit pouze v případě, že náklad vznikl. V případě, že nevznikl, není možné náhradu žádat. A to ani v rámci pasiv pozůstalosti ani v případě náhrady nákladů uplatňovaných u MMR. Absence nájemního vztahu obce k hrobovému místu nemá za následek odmítnutí uplatněného nároku na náhradu pro nedodržení postupu stanoveného právním předpisem, to by hrozilo pouze v případě hrubého porušení uvedené vyhlášky (např. objednávka sociálního pohřbu nebyla ze strany obce ani po opakované výzvě doložena vůbec).

Nájem hrobového místa je součástí opatření hrobového místa, a proto je zřejmé, proč se ve vyhlášce objevuje jako samostatná povinná položka. Obec díky ní uplatní nárok na opatření hrobového místa i v rámci pasiv pozůstalosti.

U obcí, které jsou vlastníky a provozovateli veřejných pohřebišť, vyhláška nestanoví povinnost využívat pro sociální pohřby svá vlastní pohřebiště (ne vždy je to i provozně a technicky možné z důvodu dodržení řádu příslušného pohřebiště) a v opačném

gardu nezakazuje, aby obce v příkazní smlouvě s provozovatelem pohřební služby nesjednaly i zajištění hrobového místa prostřednictvím nájemní smlouvy uzavřené mezi provozovatelem pohřební služby a příslušným (byť i vlastním) pohřebištěm. Provozovatel pohřební služby často nabízí obci komplexní služby, a to nejen v oblasti sociálních pohřbů, ale i v oblasti správy pohřebišť. Nemá-li obec na svém pohřebišti zájem o zřizování vlastního hrobového místa (nikdy hrobové místo nezřídila, nejedná se o místní zvyk), může v příkazní smlouvě sjednat, ideálně se svou příspěvkovou organizací, zajištění služeb „all inclusive“.

Položka „nájem hrobového místa“ jako součást účelně vynaložených nákladů obcí na zajištění slušného pohřbení je ze všech výše uvedených důvodů objektivně aplikovatelná u všech obcí, ať už vlastní veřejná pohřebiště nebo je pouze provozují či využívají služeb okolních pohřebišť.

Obci, která vypravila pohřeb a zároveň jako vlastníka a provozovatele veřejného pohřebiště přikázala pohřební službě uložit urnu do svého vlastního obecního hrobu, sice nebude kompenzován v místě a čase obvyklý příjem z nájmu hrobového místa, ale ten nebude kompenzován ani těm obcím, které vypravily pohřeb, nejsou vlastníky ani provozovateli veřejného pohřebiště, a přitom zároveň podle zákona o pohřebnictví¹³ neuzavřely pro tyto případy dohodu s obcí, která je provozovatelem pohřebiště. Tím totiž porušily princip meziobecní spolupráce v citovaném ustanovení požadovaný.

13) § 16 odst. 1 zákona o pohřebnictví: *Provozování veřejného pohřebiště je službou ve veřejném zájmu zajišťovanou obcí v samostatné působnosti nebo registrovanou církví nebo náboženskou společností (dále jen „provozovatel pohřebiště“). Nemůže-li obec zajistit provozování veřejného pohřebiště v územním obvodu své působnosti, je povinna zajistit provozování veřejného pohřebiště v jiné obci v okolí na základě dohody s provozovatelem pohřebiště.*

13. Je možné aplikovat ustanovení § 19 odst. 3 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek na sociální pohřby?

MMR doporučuje zejména statutárním městům, aby při předpokládané hodnotě veřejné zakázky pro zajištění agendy sociálních pohřbů postupovala stejně jako u jiných veřejných zakázek obdobné povahy.

Podle názoru MMR není možné uvedené ustanovení aplikovat, a zadavatel je tak povinen pro určení předpokládané hodnoty veřejné zakázky sčítat hodnoty jednotlivých sociálních pohřbů. Jako ideální řešení se v tomto případě jeví uzavírání rámcových dohod.

Ve zmíněném ustanovení je stanoveno zvláštní pravidlo pro veřejné zakázky, jejichž cena je v průběhu účetního období proměnlivá. Taková plnění není nutné sčítat za 12 měsíců. Může jít například o případy nakupování potravin, pohonných hmot nebo letenek, pokud jsou nakupovány nikoli prostřednictvím dlouhodobých smluv, ale opakovaně podle aktuálních potřeb zadavatele a zadavatel opakovaně provádí výběr dodavatele. Pojem účetní období se vykládá podle zákona o účetnictví.

Uvedená výjimka vychází ze skutečnosti, že právě proměnlivost ceny v čase objektivně znemožňuje stanovení předpokládané hodnoty veřejné zakázky dle obecných pravidel pro její stanovení. Smyslem výjimky je především umožnit zadavateli pružně reagovat na proměnlivost cen pořizovaných dodávek nebo služeb ve svůj prospěch, tedy nezatěžovat zadavatele formálními povinnostmi vyplývajícími z přísnějšího režimu zadávacího řízení v situaci, kdy by tyto povinnosti (např. předepsané lhůty) mohly pro zadavatele zmařit možnost pořídit plnění za výhodných podmínek daných aktuálním cenovým vývojem. Je však třeba pamatovat na to, že rovněž při využívání tohoto pravidla je každý zadavatel povinen vždy postupovat v souladu s obecnými zásadami ve smyslu § 6 zákona o zadávání veřejných zakázek¹⁴.

Lze rovněž dovodit, že pravidla pro aplikaci uvedené výjimky musejí být vykládána restriktivně, aby nedocházelo k jejímu zneužívání a k obcházení zákona o zadávání veřejných zakázek.

14) § 6 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek:
Zásady zadávání veřejných zakázek

(1) *Zadavatel při postupu podle tohoto zákona musí dodržovat zásady transparentnosti a přiměřenosti.*

(2) *Ve vztahu k dodavatelům musí zadavatel dodržovat zásadu rovného zacházení a zákazu diskriminace.*

(3) *Zadavatel nesmí omezovat účast v zadávacím řízení těm dodavatelům, kteří mají sídlo v a) členském státě Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru nebo Švýcarské konfederaci (dále jen „členský stát“), nebo b) jiném státě, který má s Českou republikou nebo s Evropskou unií uzavřenu mezinárodní smlouvu zaručující přístup dodavatelům z těchto států k zadávané veřejné zakázce.*

14. Na základě likvidace dědictví byla uspokojena pouze část nákladů města na pohřeb. Má obec při likvidaci dědictví právo na náhradu vynaložených nákladů od MMR?

Jednoznačně lze říci, že obec toto právo nemá. Na refundaci nákladů pohřbu zůstavitelů, jejichž dědictví bylo zlikvidováno, je možné pohlížet jak z pohledu zákona o pohřebnictví, tak z pohledu zákona o zvláštních řízeních soudních.

- ✓ *V souladu se zákonem o pohřebnictví¹⁵ má obec právo na náhradu účelně vynaložených nákladů na pohřbení, bylo-li řízení o pozůstalosti zastaveno, nebo nebyla-li k němu dána pravomoc českých soudů.*

Obec jako žadatelka o náhradu nákladů na pohřeb je povinna státu doložit doklad o rozhodnutí o zastavení dědického řízení z důvodu žádného či nepatrného majetku¹⁶. Tím zároveň státu dokládá, že po zůstaviteli není dědiců.

S ohledem na dikci ustanovení je zřejmé, že toto se netýká případů, kdy je řízení o dědictví skončeno. Ukončení řízení o pozůstalosti se liší od zastavení řízení o pozůstalosti. Nařízení likvidace majetku náležejícího do likvidační podstaty (likvidace pozůstalosti) je ukončením, nikoli zastavením řízení o pozůstalosti. MMR může uvedené náklady obci uhradit pouze na základě zastavení řízení o pozůstalosti.

15) § 5 odst. 5 zákona o pohřebnictví (viz příloha I)

16) § 153 a § 154 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních:

§ 153

Pozůstalost bez majetku

Nezanechal-li zůstavitel žádný majetek patřící do pozůstalosti, soud řízení o pozůstalosti zastaví. Rozhodnutí není třeba doručovat.

§ 154

Pozůstalost s majetkem bez hodnoty nebo nepatrné hodnoty

(1) Zanechal-li zůstavitel majetek bez hodnoty nebo jen majetek nepatrné hodnoty, soud usnesením vydá zůstavitelům majetek tomu, kdo se postaral o pohřeb, jestliže s nabytím tohoto majetku vyslovil souhlas, a současně řízení zastaví; to neplatí o takovém majetku zůstavitele, o němž zákon stanoví, že k němu nabývají vlastnické právo jiné osoby.

(2) Je-li sporné, kdo se postaral o pohřeb, použijí se přiměřeně ustanovení upravující spor o dědické právo.

- ☑ **Podle zákona o zvláštních řízeních soudních¹⁷ zanikají všechny neuspokojené pohledávky bez výjimky. Tedy zaniká i neuspokojená pohledávka vypravitele pohřbu z titulu vypravení pohřbu zůstavitele. Skutečnost, že v případě likvidace pozůstalosti zanikají všechny neuspokojené pohledávky bez výjimky, se do našeho právního řádu dostala již přijetím občanského soudního řádu¹⁸. Dle našeho názoru je dlouhodobým úmyslem zákonodárce, aby byly pohřební náklady vypraviteli pohřbu primárně uhrazeny z pozůstalosti, což předpokládá projednání pozůstalosti soudem. MMR nemůže obci uhradit neexistující pohledávku.**

Je-li nařízena likvidace pozůstalosti, jsou pohledávky nákladů zůstavitelova pohřbu favorizovány oproti pohledávkám ostatních věřitelů a jsou zařazeny podle zákona o zvláštních řízeních soudních¹⁹ před pohledávkami těch, kteří vykonávali správu pozůstalosti do nařízení likvidace, před pohledávkami výživného a před všemi ostatními pohledávkami. Před pohledávkami nákladů zůstavitelova pohřbu jsou pouze pohledávky, které se týkají likvidace pozůstalosti, zpeněžení likvidační podstaty, odměny notáře nebo likvidačního správce. Nelze tedy tvrdit, že nejprve jsou uspokojeni věřitelé a teprve potom obec, která uhradila náklady sociálního pohřbu – opak je pravdou. MMR a Notářská komora České republiky se domnívají, že zákon o zvláštních řízeních soudních dostatečným způsobem reflektuje požadavek úhrady nákladů sociálního pohřbu v řízení o pozůstalosti – ve fázi likvidace pozůstalosti.

Pro výše uvedené případy, ve kterých obci neuhradí náklady na pohřeb zůstavitele ani dědic ani stát, slouží obci příjem nepatrného majetku od jiných zůstavitelů, který obci jako vypraviteli jejich pohřbu nabízí soudní komisař.

17) § 277 zákona o zvláštních řízeních soudních:

Zánik neuspokojených pohledávek

Pohledávky, jimž odpovídá pasivum pozůstalosti, zanikají dnem skončení řízení o pozůstalosti (§ 276 odst. 2) v takovém rozsahu, v jakém nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty; to platí i tehdy, jestliže věřitel svoji pohledávku nepřihlásil.

18) zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád

19) § 273 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních:

Skupiny

(1) Na základě rozvrhového usnesení se uspokojují postupně pohledávky podle těchto skupin:

- a) pohledávky ze smluv, které byly uzavřeny s likvidačním správcem nebo notářem,*
- b) pohledávky vzniklé státu na nákladech vynaložených na zpeněžení majetku likvidační podstaty a jeho správu, popřípadě též na úschovu majetku patřícího do likvidační podstaty u vhodného schovatele,*
- c) pohledávka odměny a náhrady nákladů likvidačního správce a, byla-li likvidačnímu správci poskytnuta záloha, státu,*
- d) pohledávka odměny a náhrady nákladů notáře za úkony, které v řízení o pozůstalosti provedl jako soudní komisař,*
- e) pohledávka nákladů zůstavitelova pohřbu,*
- f) pohledávky odměny a náhrady nákladů těch, kdo vykonávali správu pozůstalosti za řízení v době do nařízení likvidace pozůstalosti,*
- g) pohledávky výživného,*
- h) ostatní pohledávky.*

15. Jak nakládat s urnami ze sociálních pohřbů?

V souladu se zákonem o pohřebnictví²⁰ je nutné zabránit nakládání s urnami se zpopelněnými ostatky osob zemřelých bez dědiců nedůstojným, resp. morálně nepřijatelným způsobem. Urny nesmějí zůstat na úřadech obcí nebo v provozovnách pohřebních služeb, ideální je jejich uložení bez zbytečného odkladu do obecního společného hrobového místa na veřejném pohřebišti (obecní hrobka, hrob, úložiště uren, popřípadě vsyp či rozptýl popela). Náklady na uložení urny na pohřebišti jsou obcím MMR refundovány jako dílčí část účelně vynaložených nákladů na pohřbení.

Urnu s popelem nesmí obec nechat rok uschovanou u pohřební služby mimo pohřebišti ani pro případ, kdyby se příbuzní přece jen o urnu přihlásili. Povinnost provozovatele pohřební služby vyzvat vypravitele pohřbu k převzetí urny a 12 měsíců ode dne výzvy ji deponovat v provozovně, stanovená v zákoně o pohřebnictví²¹, se vztahuje pouze na pohřby soukromé, nikoli sociální. Je nutné myslet na to, že u sociálních pohřbů je obcí stanovena povinnost uložit urnu s lidskými ostatky na veřejném pohřebišti²².

20) § 5 odst. 2 zákona o pohřebnictví (viz příloha I)

21) § 7 odst. 1 písm. i) zákona o pohřebnictví:

Provozovatel pohřební služby je povinen vyzvat k převzetí a předat urnu s lidskými ostatky vypraviteli pohřbu způsobem a ve lhůtě stanovené řádem pro provozování pohřební služby; pokud do 12 měsíců ode dne výzvy provozovatele pohřební služby k převzetí vypravitel pohřbu urnu nepřevzme nebo není-li taková osoba, je provozovatel pohřební služby povinen zajistit uložení lidských ostatků do společného hrobu na veřejném pohřebišti

22) § 5 odst. 2 zákona o pohřebnictví (viz příloha I)

16. Smíme sociální urnu ze hřbitova pozůstalým vydat bez vědomí provozovatele pohřebiště, nebo se jedná o její exhumaci, o které rozhoduje pouze provozovatel pohřebiště?

V souladu se zněním zákona o pohřbnictví²³ je obec vypravující sociální pohřeb povinna v případě zajištění slušného pohřbení v krematoriu převést urny s lidskými ostatky na veřejné pohřebiště. Na tomto pohřebišti je obec vypravující pohřeb povinna podle vyhlášky MMR²⁴ opatřit hrobové místo včetně hrobové/epitafní desky a uložit urnu s lidskými ostatky do:

- ✓ *úložiště jednotlivých uren, nebo*
- ✓ *hrobu nebo hrobky, nebo*
- ✓ *rozptylové louky, nebo*
- ✓ *vsypové louky*

Při žádosti pozůstalých o exhumaci sociální urny musí provozovatel pohřebiště postupovat podle zákona o pohřbnictví²⁵, a dále podle řádu konkrétního pohřebiště, který upravuje podmínky exhumace. Zpravidla o exhumaci sociální urny žádají pozůstalí písemně z naléhavých důvodů. Rozhoduje o ní vždy provozovatel veřejného pohřebiště (statutární orgán obce), nikoli vypravitel pohřbu (obecní úřad). V případě rozptylu není exhumace rozptýlených zpopelněných lidských ostatků technicky možná (doporučujeme nabídnout rodině odnést si z hrobového místa prst uloženou do urny).

Dobrym příkladem pro uložení urny je praxe města Jičína, které v samostatné působnosti rozhodlo, že pozůstalému namísto exhumace urny nabídne rovnou nájemní právo k urnovému hrobu, ve kterém je sociální urna na náklady státu po dobu trvání hřbitova uložena samostatně.

23) § 5 odst. 2 zákona o pohřbnictví (viz příloha I)

24) § 4 odst. 3 vyhlášky č. 277/2017 Sb., o postupu obce při zajištění slušného pohřbení (viz příloha II)

25) § 22 odst. 5 zákona o pohřbnictví:

Před uplynutím tleci doby mohou být lidské ostatky exhumovány na žádost nájemce hrobového místa jen se souhlasem krajské hygienické stanice, nebo nařídí-li exhumaci v trestním řízení předseda senátu nebo státní zástupce. Bez ohledu na uplynutí tleci doby doloží nájemce hrobového místa k žádosti o exhumaci vždy skutečnost úmrtí podle odstavce 2 a písemný souhlas osoby uvedené v § 114 odst. 1 občanského zákoníku. Náklady na exhumaci hradí ten, kdo o ni požádal; provozovatel pohřebiště zajistí při exhumaci provoz na pohřebišti tak, aby nebyl narušen veřejný pořádek a aby byl vyloučen přenos možné nakažky.

Příloha I

Ustanovení § 5 zákona o pohřbnictví

(1) Nesjedná-li ve lhůtě 96 hodin od oznámení úmrtí pohřbení těla zemřelého žádný vypravitel pohřbu ani žádný poskytovatel zdravotních služeb nebo univerzitní vysoká škola, která provádí anatomické pitvy v souladu s podmínkami stanovenými zvláštním právním předpisem²⁶), neprojeví zájem o využití těla zemřelého pro potřeby lékařské vědy a výzkumu nebo k výukovým účelům, nebo nebyla-li zjištěna totožnost mrtvého do 1 týdne od zjištění úmrtí, zajistí pohřbení slušným způsobem podle místních zvyklostí obec, na jejímž území k úmrtí došlo nebo bylo tělo zemřelého nalezeno, případně vyloženo z dopravního prostředku. O zajištění pohřbení podle věty první může obec uzavřít veřejnoprávní smlouvu s jinou obcí; podmínka stanovená v § 63 odst. 1 větě první zákona o obcích se nepoužije.

(2) Zajišťuje-li obec pohřbení těla zemřelého zpopelněním, je jeho součástí uložení urny s lidskými ostatky na veřejném pohřebišti.

(3) Tělo zemřelého, u něhož nebyla zjištěna totožnost, může být pohřbeno pouze uložením do hrobu nebo hrobky. Je-li prokázáno, že se jedná o tělo zemřelého státního příslušníka cizího státu, může obec zajistit jeho zpopelnění v krematoriu až po obdržení souhlasu příslušného státu s tímto druhem pohřbení na území České republiky; pokud obec tento souhlas do 1 měsíce od oznámení úmrtí neobdrží, zajistí pohřbení uložením do hrobu nebo hrobky.

(4) Činnosti podle odstavců 1 až 3 jsou zajišťovány obcí v přenesené působnosti. Prováděcí právní předpis stanoví postup obce při zajišťování slušného způsobu pohřbení.

(5) Obec, která zajistila pohřbení podle odstavců 1 až 3, přihlásí svoji pohledávku z titulu účelně vynaložených nákladů na slušné pohřbení podle místních zvyklostí do pasiv pozůstalosti. Bylo-li řízení o pozůstalosti zastaveno, nebo nebyla-li k němu dána pravomoc českých soudů, uplatní obec náhradu těchto nákladů u Ministerstva pro místní rozvoj (dále jen „ministerstvo“).

(6) Osoba, u které je tělo zemřelého uloženo, je povinna neprodleně informovat obec, na jejímž území došlo k úmrtí nebo bylo tělo zemřelého nalezeno, případně vyloženo z dopravního prostředku, že nastaly skutečnosti podle odstavce 1.

(7) Krajská hygienická stanice může v případě, že osoba byla v době úmrtí nakažena nebezpečnou nemocí,

a) stanovit pro vypravitele pohřbu nebo provozovatele pohřební služby způsob zacházení s lidskými pozůstatky, a

b) rozhodnout o povinnosti vypravitele pohřbu, není-li možné vyloučit riziko nákazy, o pohřbení zpopelněním bez ohledu na vůli zemřelé osoby, případně osob uvedených v § 114 odst. 1 občanského zákoníku nebo vypravitele pohřbu, a to i v případech uvedených v odstavci 3.

(8) Odvolání proti rozhodnutí podle odstavce 7 nemá odkladný účinek.

(9) Náklady spojené s přepravou lidských pozůstatků a úkony s tím spojené, vyjma přepravy lidských pozůstatků na pitvu, hradí vypravitel pohřbu.

Příloha II

Vyhláška č. 277/2017 Sb., o postupu obce při zajištění slušného pohřbení

Ministerstvo pro místní rozvoj stanoví podle § 31 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 193/2017 Sb., (dále jen „zákon“) k provedení § 5 odst. 4 zákona:

§ 1

Předmět úpravy

Tato vyhláška upravuje postup obce při zajištění pohřbení těla zemřelého slušným způsobem podle místních zvyklostí (dále jen „slušné pohřbení“).

§ 2

Postup obce před zajištěním slušného pohřbení

(1) Obec si po přijetí informace podle § 5 odst. 6 zákona vyžádá od poskytovatele zdravotních služeb nebo pohřební služby, kde je tělo zemřelého uloženo, část B2 listu o prohlídce zemřelého (dále jen „část B2 listu“) a ověří svou místní příslušnost k zajištění slušného pohřbení.

(2) Pokud obec zjistí, že není místně příslušná k zajištění pohřbení, předá bezodkladně informaci spolu s částí B2 listu místně příslušné obci a současně o tom uvědomí osobu, u které je tělo zemřelého uloženo.

(3) Obec ověří, zda od oznámení úmrtí osobě blízké zemřelému uplynula lhůta podle § 5 odst. 1 zákona; při pochybnostech, zda k oznámení došlo, oznámí úmrtí osobě blízké zemřelému, pokud je jí známa.

§ 3

Zajištění slušného pohřbení

(1) Obec zajistí slušné pohřbení těla zemřelého bez zbytečného odkladu. Řídí se rozhodnutím zemřelého, je-li jí známo.

(2) Obec při zajištění slušného pohřbení postupuje tak, aby nevznikaly zbytečné náklady a aby byla co nejméně zatěžována osoba, u které je tělo zemřelého uloženo.

(3) Obec informuje o zajištění slušného pohřbení matriční úřad, který provedl zápis úmrtí fyzické osoby do knihy úmrtí.

§ 4

(1) V případě zajištění slušného pohřbení do hrobu nebo hrobky na veřejném pohřebišti obec postupuje tak, aby s tím související náklady byly tvořeny nejméně těmito položkami:

- a) hrobnické práce,*
- b) nájem hrobového místa na dobu tlecí a*
- c) opatření hrobového místa včetně hrobové desky.*

(2) V případě zajištění slušného pohřbení v krematoriu obec postupuje tak, aby s tím související náklady byly v závislosti na způsobu uložení lidských ostatků na pohřebišti tvořeny nejméně těmito položkami:

- a) kremace,*
- b) nájem hrobového místa na dobu 10 let,*
- c) opatření hrobového místa včetně hrobové desky,*
- d) urna,*
- e) uložení popela do pevně uzavíratelné urny s označením,*
- f) převoz urny s lidskými ostatky na veřejné pohřebiště a*
- g) uložení urny s lidskými ostatky do úložiště jednotlivých uren na veřejném pohřebišti, uložení urny s lidskými ostatky do hrobu nebo hrobky na veřejném pohřebišti, rozptýl zpopelněných lidských ostatků na veřejném pohřebišti, nebo vsyp zpopelněných lidských ostatků na veřejném pohřebišti.*

(3) Obec při zajištění slušného pohřbení podle odstavce 1 nebo 2 postupuje tak, aby s tím související náklady byly v závislosti na způsobu pohřbení dále tvořeny nejméně těmito položkami:

- a) odměna pro provozovatele pohřební služby,*
- b) použití chladicího zařízení,*
- c) použití mrazicího zařízení,*
- d) konečná rakev,*

e) vložka do konečné rakve,

f) vystýlka do konečné rakve,

g) transportní vak,

h) úprava těla zemřelého

- 1. svlečení,*
- 2. umývání,*
- 3. holení,*
- 4. stříhání,*
- 5. kosmetické úpravy,*

i) rubáš,

j) návleky na chodidla,

k) oblečení do šatů nebo rubáše,

l) uložení těla zemřelého do rakve,

m) manipulace s rakví, jinou obdobnou schránkou nebo transportním nosítkem a

n) přeprava těla zemřelého, kromě přepravy na pitvu a z pitvy, do místa pohřbení.

§ 5

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. září 2017.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR

 Staroměstské náměstí 6, 110 15 Praha 1 +420 224 861 111 info@mmr.cz, pohrebnictvi@mmr.cz

www.mmr.cz

1. vydání, Praha 2018

ISBN: 978-80-7538-196-5